

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในบรรดาสื่อมวลชนที่มีอยู่หลากหลายในเมืองไทย อาจกล่าวได้ว่าหนังสือพิมพ์เป็นสื่อมวลชนทางข่าวสารที่มีอิทธิพล สามารถให้ความหลากหลายทางด้านเนื้อหาแก่ผู้อ่านมากที่สุด เมื่อเทียบกับสื่อมวลชนประเภทอื่นๆ (มาลี บุญศิริพันธ์, 2527: 1)

ปัจจัยสำคัญที่ทำให้หนังสือพิมพ์ สามารถเสนอข่าวสารได้อย่างอิสระมากกว่าสื่ออื่นนั้น เป็นผลมาจากการที่หนังสือพิมพ์ เป็นสื่อมวลชนประเภทเดียว ที่รัฐมอบให้เอกชนเข้ามาดำเนินการ ดังนั้นหนังสือพิมพ์จึงมีเสรีภาพในการเสนอข่าวสารมากกว่าสื่อประเภทอื่นๆ ที่มีกอยู่ในความควบคุมดูแลของรัฐโดยตรง ซึ่งความได้เปรียบที่หนังสือพิมพ์มีมากกว่าสื่ออื่นๆ นี้ ประกอบกับคุณลักษณะของตัวสื่อเองที่มีความได้เปรียบในแง่ของการมีความคงทน ถาวร ราคาถูก และให้รายละเอียดของข่าวสารได้มากกว่า จึงทำให้หนังสือพิมพ์เข้ามามีบทบาทเป็นอย่างมากในการเป็นแหล่งข่าวสารที่สำคัญและมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนในสังคม

บทบาทหน้าที่ที่เด่นชัดของหนังสือพิมพ์ที่มีต่อสังคมนั้น สามารถจำแนกได้ ดังนี้

1. การให้ข่าวสาร ข้อเท็จจริงแก่ประชาชน โดยข่าวสารที่นำเสนอต้องเป็นข่าวที่มีสาระ และช่วยส่งเสริมหรือเสริมสร้างความรู้ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ตลอดจนเป็นเรื่องที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม และจะต้องเป็นข้อเท็จจริง (Facts) ที่ถูกต้อง ครบถ้วน ชัดเจน เที่ยงธรรม และเป็นธรรม

2. การให้ข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์ต่อประเด็นปัญหาใดปัญหาหนึ่ง โดยการแสดงความคิดเห็นนั้นต้องกระทำอย่างเป็นกลาง (Objective) และยุติธรรม (Fair) นอกจากนี้ยังหมายรวมถึงการทำหน้าที่เป็น “ตลาดเสรีแห่งความคิดเห็น” โดยการเปิดโอกาสให้แก่บุคคลภายนอก เช่น ประชาชน นักวิชาการ ได้แสดงทัศนะหรือความคิดเห็นในแง่มุมต่างๆ ด้วย

3. การให้ความบันเทิง ความเพลิดเพลินแก่ผู้อ่าน การอ่านหนังสือพิมพ์นอกจาก ผู้อ่านจะได้รับความรู้แล้ว ยังได้รับความบันเทิง ความสนุกสนาน ผ่อนคลายความตรึงเครียด ด้วย ซึ่งอาจจะพบได้ในข้อเขียนต่างๆ เช่น ข่าว บทความ สารคดี การ์ตูน เป็นต้น

4. เป็นสื่อโฆษณา หนังสือพิมพ์มีหน้าที่ในการเป็นสื่อกลางในการให้ข่าวสารความรู้ เกี่ยวกับสินค้าและบริการต่างๆ เพื่อให้ผู้อ่านได้รับความรู้และตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าได้ตาม ต้องการ ซึ่งถือเป็นหน้าที่ที่สำคัญประการหนึ่งต่อสังคม โดยเฉพาะในสังคมประชาธิปไตยหรือ สังคมทุนนิยม ที่มีระบบการแข่งขันทางธุรกิจการค้าสูง

นอกจากนี้ หนังสือพิมพ์ยังมีบทบาทในการสร้างทัศนคติ ภาพลักษณ์ของสังคมที่ หนังสือพิมพ์สังกัดอยู่ ตลอดจนชี้นำความคิดเห็น สามารถสร้างมโนคติ (Conception) เกี่ยวกับ โลกทัศน์ของสังคม โดยการแสดงบทบาทเกี่ยวกับสาธารณสมบัติในหลายระดับอีกด้วย (มาตี บุญศิริพันธ์, 2537: 157-158)

อย่างไรก็ตามในการปฏิบัติการหลักของหนังสือพิมพ์ทั้ง 4 ประการนั้น ถึงแม้ว่าจะ เป็นการกิจหน้าที่ที่ได้รับการยอมรับว่าเกิดคุณูปการที่ดีต่อสังคม แต่ในขณะเดียวกันผลแห่ง การปฏิบัติการกิจหน้าที่เหล่านั้นของหนังสือพิมพ์ ก็อาจก่อให้เกิดอิทธิพลทางด้านลบต่อสังคม ได้เช่นกัน หากหนังสือพิมพ์ปฏิบัติหน้าที่ด้วยการใช้เสรีภาพ โดยปราศจากขอบเขต ขาดความ ตำนึกและรับผิดชอบทางวิชาชีพ และไม่ยึดมั่นอยู่ในหลักแห่งความมีศีลธรรมและจริยธรรม อันเป็นหลักการที่มีความสำคัญยิ่งที่หนังสือพิมพ์ต้องยึดถือและปฏิบัติในฐานะที่เป็นสถาบันที่มี บทบาทและอิทธิพลต่อคนในสังคม

ทั้งนี้ ในเรื่องอิทธิพลของหนังสือพิมพ์นั้น ปัจจุบันเป็นที่กล่าวขานกันมากในสังคมว่า หนังสือพิมพ์มักจะก่อให้เกิดอิทธิพลทางด้านลบต่อสังคมมากกว่าอิทธิพลทางด้านดี ซึ่งทัศนะ ในเรื่องดังกล่าวนี้มาจากมุมมองของคนในสังคมหลายกลุ่มด้วยกัน

ดร.บุญเลิศ สุขคิดถ (2531: 12) กล่าวถึง อิทธิพลของสื่อหนังสือพิมพ์และสื่อมวลชน อื่นๆไว้ว่า

"เป็นที่ยอมรับกันว่าหนังสือพิมพ์และสื่อมวลชนทุกประเภท มีผลกระทบ ต่อความรู้สึกนึกคิดของประชาชนเป็นอย่างมาก ผลกระทบนี้เป็นได้ทั้งเชิงบวกและเชิงลบ ถ้าเป็นผลเชิงบวกก็ไม่มีปัญหาอะไร ...แต่ความเห็นของคนทั่วไป ขณะนี้ สื่อมวลชนมีแนวโน้มก่อให้เกิดผลในเชิงลบมากกว่า คนจำนวนไม่น้อยมักเข้าใจว่า สื่อมวลชนมีส่วนทำลายมากกว่าสร้างสรรค์ บางคนถึงกับวิจารณ์ว่า สื่อมวลชน โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์ เป็น ตัวเร่ง ชะตากรรมของชาติบ้านเมือง"

ดิศทัต โรจนลักษณ์ (2537: 33-38) ได้ให้บทสรุปจากหลายๆฝ่ายที่มีทรรศนะต่อพฤติกรรมของหนังสือพิมพ์ในช่วงปี 2526 ซึ่งนับว่าเป็นช่วงที่บรรยากาศประชาธิปไตยและเสรีภาพเปิดกว้างและเอื้ออำนวยต่อการทำงานของสื่อมวลชน ว่า "ปี 2536 เป็นปีที่หนังสือพิมพ์เผชิญกับแรงกดดันจากสาธารณะ มีเสียงวิพากษ์วิจารณ์จากหลายวงการในเรื่องความถูกต้อง ความน่าเชื่อถือของข่าวสารข้อมูล และความเป็นธรรมในการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ นักการเมืองออกมาวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของหนังสือพิมพ์ในด้านลบกันเป็นจำนวนมาก และนายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น ก็แสดงความคิดเห็นต่อหนังสือพิมพ์ว่า แม้หนังสือพิมพ์จะพัฒนามากขึ้นในทางธุรกิจ แต่ความเป็นอุดมคติกลับลดน้อยถอยลง ซึ่งในส่วนของตนนั้น ไม่กล้าจะวิพากษ์วิจารณ์หนังสือพิมพ์ เพราะคิดว่าหนังสือพิมพ์ยังไม่โตพอที่จะรับฟังคำวิจารณ์ ...นอกจากนี้ กระแสความเห็นในทางลบต่อหนังสือพิมพ์ ไม่ได้จำกัดอยู่แค่รัฐบาลและนักการเมือง แต่ยังรวมไปถึงในหมู่นักวิชาการและประชาชนทั่วไป โดยในการอภิปรายของนักวิชาการนั้น มีการหยิบยกประเด็นดังกล่าวขึ้นมาบ่อยครั้ง ในรายการวิทยุที่ให้ประชาชนโทรศัพท์เข้ามาแสดงความคิดเห็น ก็มีการต่อว่าหนังสือพิมพ์ที่ลงข่าวหือหว่า ไม่ให้ความสำคัญเป็นธรรมกับอีกฝ่ายหนึ่งในการเสนอข่าว หรือมีอคติในการวิพากษ์วิจารณ์ในคอลัมน์ และเสียงวิพากษ์วิจารณ์ที่ได้ยินบ่อยครั้ง คือ การที่นักข่าวขาดการทำการบ้าน และมักจะถามคำถามซ้ำซาก หรือถามในลักษณะที่ช่วยยื้อให้ฝ่ายหนึ่งขัดแย้งกับอีกฝ่ายหนึ่ง"

W. H. Ferry (1985) กล่าวถึงอิทธิพลทางด้านลบของหนังสือพิมพ์และสื่อมวลชน ซึ่งสอดคล้องกับทัศนะของบุคคลต่างๆข้างต้นว่า สื่อมวลชนเป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและความคิดเห็นของประชาชน แต่สื่อมักไม่นำคุณลักษณะดังกล่าวมาใช้ในทางที่ก่อให้เกิดประโยชน์ ...ทุกวันนี้สื่อมวลชนเป็นองค์ประกอบที่มีส่วนสำคัญมากที่ทำให้สังคมเกิดความล้มเหลวและเสื่อมสลายทางวัฒนธรรม เพราะผู้คนถูกบีบบังคับให้บริโภคข่าวสารที่ไร้สาระ

และตกอยู่ในวงล้อมของมลภาวะทางข่าวสารที่เกิดจากการกระทำของสื่อมวลชน ซึ่งทั้งหมดนั้นเป็นผลสืบเนื่องมาจากการขาดความสำนึกและรับผิดชอบต่อนหน้าที่ของสื่อมวลชน และมีวัตถุประสงค์ในการแสวงหาผลประโยชน์ทางธุรกิจมากเกินไปจนลืมคำนึงถึงหลักการอื่นๆ ของสื่อมวลชนที่ดี

สำหรับในส่วน of ประชาชนนั้น ก็มีเสียงสะท้อนออกมาถึงความไม่พึงพอใจในบทบาทของหนังสือพิมพ์เช่นกัน โดยในช่วงต้นปี 2527 มีการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนอย่างน้อย 2 ครั้ง ซึ่งยืนยันได้ว่าหนังสือพิมพ์กำลังมีปัญหาเกี่ยวกับความน่าเชื่อถือ ผลสำรวจชิ้นแรกตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ฐานเศรษฐกิจ (เดือนมิถุนายน) ปรากฏว่าร้อยละ 64 ของผู้ที่ตอบแบบสำรวจบอกว่า ให้ความน่าเชื่อถือแก่สื่อโทรทัศน์มากที่สุด สื่อหนังสือพิมพ์ที่อยู่ในระดับรองลงมาได้เพียงร้อยละ 22 ผลสำรวจอีกชิ้นหนึ่งเป็นของหนังสือพิมพ์มติชน ซึ่งสำรวจความคิดเห็นของประชาชนทั่วประเทศเกี่ยวกับสื่อมวลชน พบว่า ร้อยละ 58 ของผู้ตอบให้ความเชื่อถือข่าวโทรทัศน์มากที่สุด อีกร้อยละ 34 เชื่อถือหนังสือพิมพ์ มีคนตอบร้อยละ 64 เห็นว่าควรมีการควบคุมสื่อมวลชน ในขณะที่มีร้อยละ 45 เห็นว่าไม่ควรมีการควบคุม (ดิศหัต โรจนลักษณ์, 2537: 33)

นอกจากนี้ จากบทความเรื่อง "นักข่าวกับการเมือง ใครล้ำหลัง" ของ กฤษณะ ไชยรัตน์ (2537: 65-72) ได้สรุปถึงคำให้สัมภาษณ์ของนักวิชาการ นักการเมืองและนักสื่อสารมวลชน ที่มีทัศนคติต่อนักข่าวในปัจจุบัน ว่า "ในจำนวนผู้ที่ให้ทัศนะต่อเรื่องดังกล่าว 8 ท่าน (ได้แก่ สุลักษณ์ ศิวรักษ์, สมัยคร สุนทรเวช, ศ. นพ. ประเวศ วะสี, เทพชัย หย่อง, ศ. ดร. อมร รัชศาสตร์, ดร. ธวัช วิชัยดิษฐ์, ศ. บุญชนะ อัดดากร และ ดร. สมเกียรติ อ่อนวิมล) เกี่ยวกับเรื่อง การเสนอข่าว โดยเฉพาะการเสนอข่าวการเมืองของสื่อหนังสือพิมพ์ ทุกท่านมีความเห็นสอดคล้องกันว่า สื่อมวลชนนับวันจะมีอิทธิพลสูงขึ้นต่อความรู้สึคนึกคิดในทางการเมืองของสาธารณชน แต่อิทธิพลนั้นไม่แน่ว่าจะดีเสมอไป เพราะภาพการเมืองที่ปรากฏนั้นเป็นภาพของการทะเลาะเบาะแว้งระหว่างนักการเมือง ซึ่งทำให้ประชาชนเกิดความสับสน เบื่อหน่ายการเมืองได้ง่าย และเกือบทุกท่านเห็นว่า นักข่าวจำนวนไม่น้อย ขาดการค้นหาข้อมูล ทำการบ้านเพื่อมาถามนักการเมืองอย่างมีสาระ จึงมักจะมีคำถามผิวเผิน"

นอกจากนี้ ในบทความชิ้นเดียวกันนี้ ยังมีแง่คิดจากหลายๆท่านเกี่ยวกับการเสนอข่าวของสื่อมวลชน โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์ที่น่าสนใจ ก็คือ

สุทัศน์ ศิวรักษ์

"การเสนอข่าวของสื่อมวลชน มีแต่ทางลบมากกว่า ในทางบวกมีน้อย คนที่เขียนในทางสร้างสรรค์มีน้อย เพราะสื่อมวลชนยังไปเชื่อกติของอังกฤษ เมื่อร้อยปีก่อนว่า หากัดคนไม่เป็นข่าว คนกััดหมาเป็นข่าว จึงไปพูดแต่เรื่อง เหวลไหล่ สิ่งที่ดีงามกับผู้คนน้อย"

ศ. นพ. ประเวศ วะสี

"การเสนอข่าวในปัจจุบัน มีเรื่องความจริงน้อย ใช้ความรู้สึกกับความเห็นมาก ไม่ได้ใช้ความจริง สื่อมวลชนมักจะชอบเน้นไปในทางกระตุ้นความรู้สึกเป็นส่วนใหญ่"

ดร. สมเกียรติ อ่อนวิมล

"การเสนอข่าวของสื่อมวลชนในสมัยนี้ หากันไปวันๆ ไม่มีควมลึกพอ เพราะว่ากันไปตามกระแสข่าว ส่วนมากนักข่าวจะทำข่าวเพียงไปถามหรือไปสัมภาษณ์คนนั้นคนนี้ ทำให้ข่าวออกมาไม่ลึกซึ้ง ...หนังสือพิมพ์ที่เขียนข่าวหือ หวาก็มีหลายฉบับ โดยเฉพาะพวกหนังสือพิมพ์ที่ขายดีๆ ซึ่งการเขียนข่าวแบบหือหวและสอดแทรกความรู้สึก ทำให้เกิดความกำกวม และส่งผลให้หนังสือ พิมพ์นั้นๆ ไม่น่าเชื่อถือ....การเสนอข่าวในปัจจุบัน ทำให้ประชาชนเกิดความสับสนเกิดความรู้สึกที่ไม่ดีต่อการเมือง เพราะประชาชนคล้อยตามหนังสือพิมพ์"

นอกจากนี้ หากจะวิเคราะห์ถึงผลเสียหืออันเกิดจากอิทธิพลของหนังสือพิมพ์แล้ว จะพบว่าหนังสือพิมพ์เป็นสื่อมวลชนแขนงหนึ่งที่ได้รับการกล่าวถึงเป็นอย่างมากในเรื่องดังกล่าว

โดยเฉพาะในด้านของการก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคล ในลักษณะของการหมิ่นประมาท หรือการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล

มารุต บุนนาค เคยระบุไว้ในเอกสารประกอบการสัมมนาเรื่อง "เสรีภาพหนังสือพิมพ์กับการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล" ว่า หากจะได้วิเคราะห์ข้อความในหนังสือพิมพ์ทั้งรายวัน รายสัปดาห์ และรายคาบต่างๆ ทั้งในภาษาไทย และภาษาต่างประเทศตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน อาจกล่าวได้ว่าข่าว บทนำ คอลัมน์ บทวิจารณ์ทุกชนิด ตั้งแต่หน้าแรกจนถึงหน้าหลัง มีลักษณะเป็นการหมิ่นประมาทถึง 90% (2533: 49-50)

สำหรับการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของหนังสือพิมพ์ไทย สิริทิพย์ ชันสุวรรณ (2533, 49-50) กล่าวว่า จะพบมากที่สุดจากพาดหัวข่าว (Headline) ซึ่งหนังสือพิมพ์จะทำให้ ตื่นเต้น เร้าใจ ชวนให้ผู้อ่านอยากอ่าน โดยการเติมคำคุณศัพท์ลงไปตามหลังบุคคลที่ตกเป็นข่าว อาทิ "โจรใจชั่ว" "แม่หัวใจเหี้ยมสังหารลูกสะใภ้" "สวย. ใจโหดรวมล้อมลูกน้องตาย" หรือ "ครูเกย์พุ่มไฟนักเรียนหนุ่ม" เป็นต้น ซึ่งการพาดหัวข่าวเช่นนี้ แม้ว่าจะเป็นความพยายามที่จะ ปฏิบัติตามหลักการทำหนังสือพิมพ์ที่ว่า พาดหัวข่าวที่ดีควรจะขายข่าวได้ด้วย (Headline should sell the story) ก็ตาม แต่ในทางกฎหมายถือว่าการพาดหัวเหล่านี้ เป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล อย่างร้ายแรงที่สุด เพราะมีถ้อยคำที่มีลักษณะหมิ่นประมาทชัดแจ้งที่สุด

ประเด็นเรื่องการบิดเบือนข่าวสารของสื่อหนังสือพิมพ์ ก็เป็นปัญหาที่สำคัญ อีกประการหนึ่งที่พบว่าเป็นอันตรายอย่างยิ่งต่อสังคม เพราะผลจากการบิดเบือนข่าวสารหรือ การเสนอข่าวสารไม่ตรงต่อข้อเท็จจริงนั้น นอกจากอาจจะเข้าข่ายผิดกฎหมายในลักษณะของการละเมิดหรือหมิ่นประมาทแล้ว ยังมีผลเสียต่อระบบสังคมทั้งระบบ เพราะข่าวสารที่ถูก บิดเบือนดังกล่าว ข่อมถูกแพร่กระจายออกไปในสังคมในวงกว้าง ซึ่งจะเป็นอันตรายอย่างยิ่งต่อ กระบวนการตัดสินใจ ทักษะคิด การรับรู้ ตลอดจนถึงพฤติกรรมของผู้รับสารที่ได้บริโภคสาร นั้น

นอกจากนี้ยังมีประเด็นปัญหาอีกหลายประเด็นที่สื่อหนังสือพิมพ์ถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่า ก่อให้เกิดผลเสียหายต่อสังคมโดยรวม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของความรับผิดชอบต่อ จรรยาวิชาชีพของนักหนังสือพิมพ์ เช่น เสนอข่าวสารที่เน้นให้เกิดสภาพความเสื่อมโทรมทั้ง

ทางด้านจิตใจและศีลธรรมของคนในสังคม อาทิ มักจะเสนอพฤติกรรมที่ผิดศีลธรรม อาชญากรรม ความรุนแรง โศคร้ายทารุณ เรื่องลามกอนาจาร ซึ่งอาจจะเป็นเหตุให้เกิดการเลียนแบบพฤติกรรมนั้นได้

อย่างไรก็ตาม ในเรื่องของผลกระทบจากการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ที่มีต่อบุคคลหรือสังคมโดยส่วนรวมดังที่กล่าวมานี้ แม้ว่าจะในบางประเด็น เช่น ประเด็นที่กล่าวว่าสื่อหนังสือพิมพ์มีส่วนทำให้สังคมเกิดความเสื่อมโทรมทั้งทางด้านจิตใจและศีลธรรมของคนในสังคม จะยังไม่สามารถพิสูจน์ได้อย่างแน่ชัดว่าสื่อหนังสือพิมพ์มีอิทธิพลในลักษณะดังกล่าวมากนักเพียงใด แต่เสียงวิพากษ์วิจารณ์ที่เกิดขึ้นจากคนในสังคมหลายๆฝ่าย ก็สามารถสะท้อนให้เห็นว่าสื่อหนังสือพิมพ์กำลังถูกกลไกของสังคมตรวจสอบและทวงถามถึงความรับผิดชอบทั้งในแง่ของจรรยาบรรณและกฎหมาย

เสียงวิพากษ์วิจารณ์วิจารณ์ที่เกิดขึ้นนี้ อาจจะถูกกล่าวได้ว่า เป็นกลไกอย่างหนึ่งที่สังคมสร้างขึ้นมาเพื่อใช้ในการเฝ้าระวังหรือป้องกันมิให้สื่อหนังสือพิมพ์เกิดความเหิมเกริมในการใช้เสรีภาพของตนโดยปราศจากขอบเขต ซึ่งจากการที่หลายๆ ฝ่ายออกมาวิพากษ์วิจารณ์และจับตามองสื่อหนังสือพิมพ์ในวงกว้างเช่นนี้ อาจเป็นไปได้ว่า เป็นผลสืบเนื่องมาจากการที่บุคคลต่างๆที่เป็นผู้บริโภคข่าวสารจากหนังสือพิมพ์ ไม่ว่าจะเป็นในระดับรัฐบาลเอง ซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญต่อหนังสือพิมพ์ในฐานะผู้อ่านวยเสรีภาพให้แก่หนังสือพิมพ์ และเป็นผู้วางรากฐานทางด้านนโยบายให้แก่สื่อหนังสือพิมพ์ หรือทางด้านของประชาชนทั่วไปที่เป็นผู้รับสาร เกิดความรู้สึกถึงความไม่มั่นคงปลอดภัยของตนจากการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ในลักษณะที่เกรงว่าจะถูกล่วงละเมิดสิทธิส่วนบุคคล ซึ่งในที่นี่มีความหมายครอบคลุมทั้งทางด้านการถูกรบกวน การรुक้าต่อร่างกาย ต่อเคหสถาน ครอบครัว ความสัมพันธ์หรือการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น ต่อทรัพย์สิน และธุรกิจ และรวมไปถึงการกระทำดังต่อไปนี้ คือ (สิรินทิพย์ ชันสุวรรณ, 2533: 49-50)

1. การสอดแนม การแอบดู การเฝ้าดู
2. การดักฟัง หรือการบันทึกเสียงคำพูดโดยไม่ได้รับอนุญาต
3. การถ่ายภาพหรือทำภาพเหมือนโดยไม่ได้รับอนุญาต
4. การอ่าน หรือคัดลอกเอกสารราชการโดยไม่ได้รับอนุญาต

5. การนำข้อเท็จจริงของบุคคล เช่น ชื่อ ลักษณะความคล้ายคลึงมาใช้โดยไม่ได้รับอนุญาตหรือเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นเรื่องลับ โดยคาดหมายว่าจะเป็นการทำให้บุคคลผู้เป็นเจ้าของข้อมูลข่าวสาร ข้อเท็จจริงนั้นเกิดความกลัดกลุ้ม ขุ่นเคืองและละอาย หรือเพื่อที่จะใส่ร้ายป้ายสีบุคคลนั้น

6. การนำชื่อ ลักษณะภาพเหมือนของบุคคลมาใช้เพื่อเรียกร่องทรัพย์สินของผู้อื่นหรือเพื่อประโยชน์ทางการค้า

นอกจากนี้ ในการจับตามองพฤติกรรมของหนังสือพิมพ์จากบุคคลต่างๆในสังคมนั้น อาจเกิดขึ้นเนื่องจากสภาวะที่บุคคลเกิดความรู้สึกแหว่งแวงว่า หนังสือพิมพ์จะเป็นบ่อเกิดให้สังคมโดยรวมเกิดความเสื่อมโทรม อันเป็นผลมาจากการขาดความรับผิดชอบของหนังสือพิมพ์ทั้งทางด้านของกฎหมายและจรรยาบรรณวิชาชีพหนังสือพิมพ์ จึงต้องหันมาเฝ้าระวังมิให้สื่อหนังสือพิมพ์กระทำการในลักษณะดังกล่าว

อย่างไรก็ตาม การจับตามองสื่อหนังสือพิมพ์จากหลายๆฝ่ายในสังคมนั้น มีแง่มุมหนึ่งที่ น่าสนใจศึกษาว่า นอกจากการออกมาวิพากษ์วิจารณ์สื่อหนังสือพิมพ์ ซึ่งถือเป็นมาตรการในการเฝ้าระวังสื่อหนังสือพิมพ์ เพื่อมิให้ข่าวจากสื่อหนังสือพิมพ์ก่อให้เกิดผลกระทบต่อคนและสังคมนั้น กลุ่มบุคคลต่างๆในสังคม มีมาตรการใดอีกบ้างในการเฝ้าระวังสื่อหนังสือพิมพ์ ซึ่งจากแง่มุมดังกล่าวนี้ ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาว่า ปัจจุบัน กลุ่มบุคคลต่างๆในสังคมมี มาตรการใดในการเฝ้าระวังสื่อหนังสือพิมพ์บ้าง และมาตรการต่างๆดังกล่าวมีประสิทธิภาพ มากน้อยเพียงใด และต้องการให้มีมาตรการใดๆเพิ่มขึ้นอีกหรือไม่ นอกจากนี้ยังมีจุดมุ่งหมาย ในการศึกษารวมไปถึงความคิดเห็นของกลุ่มบุคคลต่างๆเกี่ยวกับการเสนอข่าวสารของสื่อ หนังสือพิมพ์ทั้งในแง่ของความคิดเห็นต่อการทำหน้าที่ของสื่อ และระดับจรรยาบรรณ รวมถึง การคำนึงถึงผลกระทบต่อสังคมและวัฒนธรรมของสื่อหนังสือพิมพ์ในปัจจุบัน

ทั้งนี้ในการศึกษาวิจัย สนใจที่จะศึกษากลุ่มบุคคล 3 ฝ่ายด้วยกัน อันประกอบไปด้วย ภาครัฐ ภาควิชาชีพ และภาคประชาชน ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มบุคคลทั้ง 3 ฝ่ายดังกล่าว ถือได้ว่าเป็นกลุ่มบุคคลหลักๆที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับหนังสือพิมพ์อย่างเห็นได้ชัด กล่าวคือ

- ภาครัฐ มีความเกี่ยวข้องในฐานะที่เป็นผู้วางรากฐานทางด้านนโยบายให้แก่หนังสือพิมพ์ รวมไปถึงเป็นผู้ที่คุมเสรีภาพของหนังสือพิมพ์ไว้ เนื่องจากมีฐานะเป็นผู้ที่ออกกฎหมายและบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเสรีภาพและความรับผิดชอบของหนังสือพิมพ์
- ภาควิชาชีพ มีความเกี่ยวข้องกับหนังสือพิมพ์โดยตรง ในฐานะที่เป็นผู้ผลิตข่าวสารและเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับความรับผิดชอบและคุณภาพของตน
- ภาคประชาชน มีความเกี่ยวข้องกับหนังสือพิมพ์ ในฐานะที่เป็นผู้บริโภคข่าวสาร อันเป็นผลผลิตจากหนังสือพิมพ์โดยตรง และมีความสำคัญในฐานะของผู้ที่เป็นผู้ให้การสนับสนุนกิจการหนังสือพิมพ์ ซึ่งภาคประชาชนนี้จะเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงทั้งในแง่ดีและแง่ลบจากหนังสือพิมพ์

สำหรับความสัมพันธ์ของบุคคลทั้ง 3 ฝ่ายนี้ วิลเบอร์ ชรามม์ (Wilbur Schramm, 1966) ได้กล่าวไว้ว่า บุคคลทั้ง 3 กลุ่ม ถือเป็นกลุ่มบุคคลที่เป็นกลไกสำคัญในการที่จะสนับสนุนหรือกระตุ้นให้สื่อมวลชนปฏิบัติหน้าที่อย่างมีความรับผิดชอบ ซึ่งแนวคิดดังกล่าวนี้ ก็มีความสอดคล้องกับแนวคิดของคณะกรรมการเสรีภาพของสื่อมวลชน (commission on freedom of the press) ที่ได้กล่าวถึงแนวทางและแหล่งรับผิดชอบในการที่จะทำให้สื่อมวลชนในระบบความรับผิดชอบต่อสังคม ปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดผลดีต่อสังคมว่าแนวทางและแหล่งรับผิดชอบดังกล่าว ได้แก่

- 1) สื่อมวลชน ซึ่งจะต้องมีการวิพากษ์วิจารณ์กันเอง ปรับปรุงการทำงานของตน เพื่อการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ
- 2) สาธารณชน จะต้องตื่นตัวรับรู้ในอำนาจมหาศาลของสื่อมวลชน มีความรับผิดชอบในสิทธิของตนที่จะแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์สื่อมวลชน และอาจรวมตัวกันเป็นองค์กรหรือสถาบันที่เข้ามาช่วยปรับปรุง พัฒนาวิชาชีพสื่อมวลชน และควบคุมให้สื่อมวลชนทำหน้าที่ตอบสนองความต้องการของสังคม
- 3) รัฐบาลจะต้องช่วยพัฒนาสื่อมวลชน โดยให้เสรีภาพแก่หนังสือพิมพ์อย่างเพียงพอที่จะทำให้หนังสือพิมพ์หรือระบบสื่อสารเป็นระบบที่ประชาชนพลเมืองต้องการ

ซึ่งจากลักษณะของความสัมพันธ์เกี่ยวโยงกันของกลุ่มบุคคลทั้ง 3 ฝ่ายดังกล่าว จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาถึงแนวคิดเกี่ยวกับมาตรการในการเฝ้าระวังสื่อหนังสือพิมพ์ของทั้ง 3

ฝ่าย โดยงานวิจัยนี้ จะมุ่งศึกษาในภาพรวมของความคิดเห็นของบุคคลทั้ง 3 ฝ่ายดังกล่าวว่า มีความคิดเห็นอย่างไรต่อการเสนอข่าวของสื่อหนังสือพิมพ์ โดยศึกษาทั้งในแง่ของหน้าที่ในการเสนอข่าวและความรับผิดชอบต่อจรรยาบรรณของสื่อหนังสือพิมพ์ในปัจจุบัน โดยเน้นไปที่ความรู้สึกต่อความมั่นคงปลอดภัยของตนและของสังคมจากการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ จากนั้นจะศึกษาเชื่อมโยงไปว่า แต่ละฝ่ายมีแนวคิดต่อการเฝ้าระวังสื่อหนังสือพิมพ์อย่างไร และมีมาตรการในการเฝ้าระวังสื่อหนังสือพิมพ์อย่างไรบ้าง ซึ่งผลจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จะทำให้มองเห็นภาพที่ชัดเจนขึ้นด้วยว่าสังคมไทยมีแนวคิดและมาตรการในการเฝ้าระวังสื่อหนังสือพิมพ์อย่างไร

อย่างไรก็ดีในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาที่มุ่งไปสู่แนวคิดของกลุ่มบุคคลต่างๆ เกี่ยวกับมาตรการเฝ้าระวังสื่อหนังสือพิมพ์ ว่ากลุ่มบุคคลเหล่านั้นมีปฏิกิริยาต่อการทำหน้าที่ของสื่ออย่างไร และต้องการให้มีการใช้กลไกหรือมาตรการใดๆ ในการเฝ้าระวังสื่อหนังสือพิมพ์บ้าง ซึ่งจากลักษณะของสิ่งที่ต้องการศึกษาดังกล่าวนี้จะเห็นว่า มีลักษณะที่คาบเกี่ยวกับเรื่องของ “อำนาจ” และมีความสัมพันธ์กันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ กล่าวคือ ลักษณะที่จะศึกษาว่าบุคคลแต่ละกลุ่มมีกลไกหรือมาตรการเฝ้าระวังสื่อหนังสือพิมพ์อย่างไรนั้น ก็เสมือนการศึกษาว่า กลุ่มคนแต่ละกลุ่ม มีวิธีการใช้อำนาจกับสื่ออย่างไร เพราะฉะนั้นเมื่อเป็นเช่นนี้ การวิจัยเรื่องนี้ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้วิจัยจะต้องศึกษาไปถึงบริบทหรือปัจจัยอันเป็นที่มาให้บุคคลต่างๆ ใช้อำนาจกับสื่อในลักษณะนั้นด้วย เพื่อที่จะใช้ผลการวิจัยในส่วนดังกล่าว เป็นฐานข้อมูลในการวิเคราะห์ถึงมูลเหตุที่ทำให้บุคคลแต่ละกลุ่มมีแนวคิดเกี่ยวกับมาตรการเฝ้าระวังสื่อหนังสือพิมพ์ ดังที่จะปรากฏในงานวิจัยนี้ต่อไปด้วย

ดังนั้นในงานวิจัยนี้ จึงได้ใช้ “มิติของอำนาจ” หรือ “แนวคิดเชิงอำนาจ” มาเป็นตัวแปรหลักในการศึกษาว่า เมื่อบุคคลมีแนวคิดเชิงอำนาจที่แตกต่างกันแล้วจะส่งผลให้มีแนวคิดเกี่ยวกับมาตรการเฝ้าระวังสื่อหนังสือพิมพ์แตกต่างกันด้วยหรือไม่ ทั้งนี้ในการใช้เกณฑ์เพื่อศึกษาในเรื่อง “แนวคิดเชิงอำนาจ” ดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำเอาแนวคิดเกี่ยวกับ “ลักษณะอำนาจนิยม” มาเป็นกรอบในการวัดมิติอำนาจหรือแนวคิดเชิงอำนาจของบุคคลแต่ละกลุ่มด้วย ทั้งนี้เพื่อจะดูว่าบุคคลแต่ละกลุ่มมีบุคลิกลักษณะแบบอำนาจนิยมหรือไม่ ซึ่งผลการวิจัยในส่วนนี้จะนำไปสู่การวิเคราะห์หาคำตอบที่ว่า เมื่อบุคคลมีมิติอำนาจหรือแนวคิดเชิงอำนาจที่แตกต่างกันแล้ว จะมีผลต่อแนวคิดเกี่ยวกับมาตรการเฝ้าระวังสื่อหนังสือพิมพ์หรือไม่ โดยผู้วิจัยมีความเชื่อเบื้องต้นว่า ผู้ที่มีแนวคิดเชิงอำนาจที่โน้มเอียงไปในทางอำนาจนิยม ก็จะมี

อุดมการณ์และแนวคิดในเรื่องต่างๆไปในทางอำนาจนิยมด้วย รวมถึงไม่สนับสนุนต่อวิถีทางแห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตย ทั้งนี้ในเรื่องอิทธิพลของลักษณะอำนาจนิยมที่มีผลต่อพฤติกรรม แนวคิดและอุดมการณ์นั้น จูเลียต กูลด์ และ วิลเลียม แอล โคลบ์ (Julius Gould and William L. Kolb, 1964: 42) ได้กล่าวถึงบุคคลที่มีลักษณะอำนาจนิยมไว้ว่า เป็นบุคคลที่มีความโน้มเอียงที่จะใช้การบริหารงานแบบอำนาจนิยม และแสดงออกถึงอุดมการณ์แห่งการนิยามอำนาจ

นอกจากนี้ ซีมัวร์ มาร์ติน ลิปเซ็ต (Seymour Martin Lipset, 1969 อ้างถึงในเรื่องรัศน์ ปัญญาขง, 2526: 12-13) ได้กล่าวถึงลักษณะอำนาจนิยมตามทัศนคติทางจิตเวชว่า บุคคลที่มีลักษณะอำนาจนิยมเป็นบุคคลที่ชอบการบังคับขู่เข็ญ มีความกังวล มีความสงสัย เป็นบุคคลที่ปฏิเสธตัวเอง มีแนวโน้มต่อต้านหรือยอมจำนนต่ออำนาจ แต่ขณะเดียวกันก็จะชอบแสวงหาอำนาจด้วย

สำหรับงานวิจัยนี้ นอกเหนือจากจะทำการศึกษาถึงมิติของอำนาจนิยมของกลุ่มบุคคลทั้ง 3 กลุ่ม อันได้แก่ ภาครัฐ ภาควิชาชีพ และภาคประชาชน เพื่อที่จะเป็นกรอบในการวิเคราะห์ไปสู่แนวคิดของกลุ่มบุคคลเหล่านี้ในเรื่องเกี่ยวกับมาตรการเฝ้าระวังสื่อหนังสือพิมพ์แล้ว ผู้วิจัยยังได้สร้างกรอบย่อยขึ้นมาอีกชั้นหนึ่ง สำหรับการศึกษารายละเอียดในส่วนของภาคประชาชน โดยจะแยกบุคคลในภาคประชาชนออกเป็น 2 กลุ่ม เพื่อจะพิจารณาให้เห็นถึงลักษณะของความแตกต่างในเรื่องของอำนาจได้อย่างชัดเจน ทั้งนี้กลุ่มบุคคลทั้ง 2 กลุ่มดังกล่าว ได้แก่

กลุ่มแรก คือ กลุ่มบุคคลที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมของผู้การเป็นผู้มีอำนาจ ซึ่งในที่นี้ได้แก่ บิดา มารดา และกลุ่มครู-อาจารย์ ซึ่งเป็นเสมือนตัวแทนของผู้ที่มีอำนาจได้อย่างชัดเจน เพราะสังคมไทยจะยกย่องและให้ความเคารพนับถือผู้ใหญ่ ผู้อาวุโส ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างคนในสังคมนี้จะเป็นในลักษณะของผู้ใหญ่กับผู้น้อย ดังที่ ทินพันท์ นาคาคะ (Thinapan Nakata, 1975: 55-60) ได้กล่าวไว้ว่า กระบวนการอบรมให้การเรียนรู้ของสังคมไทยยังเป็นลักษณะที่ทำให้ประชาชนอยู่ในลักษณะที่มีวัฒนธรรมแบบอำนาจนิยม กล่าวคือ ครอบครัวไทยโดยทั่วไปเน้นความสำคัญของอัคราธิปไตย (Autocracy) ผู้มีอำนาจสูงสุดภายในครอบครัวคือ บิดาหรือหัวหน้าครอบครัว ลักษณะของความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวเป็นไปในลักษณะของ

ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใหญกับผู้ย่อย (Superior-Subordinate Relationship) โดยทั่วไปความสัมพันธ์ส่วนตัวยระหว่างเด็กกับสมาชิกอื่นในครอบครัว (บิดามารดาญาติพี่น้อง) มักจะเน้นการเคารพเชื่อฟังผู้อาวุโส ตลอดจนสุขภาพอ่อนโยนต่อผู้ใหญ่

เฟรด ดับบลิว ริกส์ (Fred W. Riggs, 1962 อ้างถึงใน เรื่องรัตน์ ปัญญาขง, 2526: 2) ได้ให้ความคิดเห็นถึงการเน้นระบบอาวุโสในสังคมไทยว่า คนไทยมักให้การยกย่องผู้ใหญ่และผู้ที่มีตำแหน่งสูงและยอมอยู่ใต้อำนาจ ในการแสดงความคิดเห็นคนไทยถือว่า เป็นการไม่สุภาพที่จะแสดงความคิดเห็นโต้แย้งผู้ที่มีตำแหน่งสูง

สำหรับในกลุ่มของครู อาจารย์นั้น ก็มีความคิดเห็นที่สอดคล้องกับลักษณะของผู้ที่มีอำนาจ ดังที่ วรวิทย์ วสันตสารกร (2517: 6) ได้กล่าวว่า ครูไทยไม่เคยเป็นประชาธิปไตย เพราะบุคลิกภาพและน้ำใจไม่เป็นประชาธิปไตย ครูจะกุมอำนาจไว้ในมือแต่ผู้เดียว นอกจากนี้ สุดใจ เหล่าสุนทร (2517: 200-201) กล่าวว่า ในโรงเรียนไม่มีบรรยากาศประชาธิปไตยเท่าที่ควร ครูขาดน้ำใจและความคิดแบบประชาธิปไตย

กลุ่มที่ 2 คือ กลุ่มบุคคลที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมของการตกเป็นผู้ที่อยู่ใต้อำนาจ ซึ่งในที่นี้ได้แก่ บุตร และนักเรียน-นักศึกษา ซึ่งเป็นเสมือนตัวแทนของผู้ที่ตกอยู่ใต้อำนาจได้อย่างชัดเจน เพราะเด็กในสังคมไทยก็คือผู้ย่อยที่ต้องให้ความเคารพนับถือผู้ใหญ่หรือผู้อาวุโส อันเป็นลักษณะที่เด็กในสังคมไทยถูกบ่มเพาะมาแต่เล็กแต่น้อย

การแยกกลุ่มบุคคลดังกล่าวออกเป็น 2 กลุ่มนี้ จะทำให้งานวิจัยมีความเด่นชัดขึ้นในแง่ของการมองถึงความแตกต่างของการมีมิติของอำนาจที่แตกต่างกันของบุคคลทั้ง 2 กลุ่ม ดังกล่าว ซึ่งกรอบความคิดในการแยกกลุ่มบุคคลดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยได้แนวทางการศึกษามาจากแนวความคิดของ โคลเบอร์ก (Kohlberg) และ วิลเลียม จี เพอร์รี่ (William G. Perry) ที่ได้กล่าวถึงปฏิกิริยาของบุคคลที่อยู่ในสถานะที่แตกต่างกันระหว่างผู้ที่มีอำนาจ กับผู้ที่ตกอยู่ใต้อำนาจ ดังมีรายละเอียดของทฤษฎี ดังต่อไปนี้ (สุกัญญา สุดบรรทัด, 2538)

ทฤษฎีพัฒนาการเชิงศีลธรรมของโคลเบอร์ก (Kohlberg's Moral Development Theory) ทฤษฎีนี้ เป็นทฤษฎีที่กล่าวถึงพัฒนาการเกี่ยวกับแนวคิดของมนุษย์ในเรื่องเสรีภาพ ซึ่งมีการ

พัฒนาตัวเองขึ้นมาจากความไร้เหตุผล และความเคยชินกับการรับคำสั่ง มาสู่ความมีเหตุผลและรู้จักตัดสินใจด้วยตัวเอง

ทฤษฎีนี้แบ่งระดับการคิดเชิงศีลธรรมของมนุษย์เป็น 6 ขั้น ซึ่งเรียกว่า ระดับทางศีลธรรมทั้งหก (The Six Moral Stages) โดยระดับการพัฒนาการทางศีลธรรมของมนุษย์ใน ระดับต่ำสุด ก็คือ ระดับที่ไม่รู้จักคิดด้วยตนเอง ความคิดแคบสั้นอยู่แต่ในกรอบของความเป็นคนของตน ไม่สามารถยอมรับความมีอยู่เป็นอยู่ของบุคคลอื่นได้ พัฒนาการของมนุษย์ในแต่ละขั้นขึ้นอยู่กับความสามารถที่จะคิด ความสามารถในการยอมรับคนอื่น ยอมรับสัญญาของการใช้ชีวิตร่วมกัน จนถึงขั้นสูงสุดคือ การที่มนุษย์นั้นยอมรับในคุณค่าแห่งความเป็นมนุษย์ของตนเอง ของเพื่อนร่วมโลก มีความเชื่อว่าตนเป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้โลกดำรงอยู่ได้ในหลักการของความยุติธรรมและความเท่าเทียมกัน

ทัศนะของโคลเบอร์ก (Kohlberg) คล้ายคลึงกับทัศนะของ วิลเลียม จี เพอร์รี่ (William G. Perry) ซึ่งได้ทำการประเมินพัฒนาการทางศีลธรรมของนักศึกษาในมหาวิทยาลัย โดยได้เปรียบเทียบพัฒนาการของคนในสังคมกับพัฒนาการของนักศึกษาที่ต้องตกอยู่ภายใต้ผู้มีอำนาจ คือ ครู โดยเริ่มแรกนักศึกษาจะเชื่อครู เพราะครูมีอำนาจ สิ่งที่ครูพูดย่อมถูก ไม่มีทางผิด แต่ต่อมากายหลังนักศึกษาริเริ่มมองเห็นว่าความถูกและผิดนั้นไม่แน่นอน วันนี้อาจผิดก็ได้แม้แต่สิ่งที่ครูสอน ดังนั้น นักศึกษาจึงต้องมาวิเคราะห์เอง เลือกลงทางของตัวเอง ฝึกตัดสินใจด้วยหลักการที่ตนเลือกจนมีประสบการณ์และกลายเป็นเครื่องบ่งชี้ว่า เมื่อเป็นเขา เขาก็ต้องตัดสินใจเช่นนี้ เพราะ “นี่คือตัวเขาเอง”

สำหรับทฤษฎีดังกล่าวนี้เป็นเสมือนการมองขั้นตอนการปกครองของมนุษย์ ที่ค่อยๆ เปลี่ยนผ่านจากยุคของ “อำนาจนิยม” มาสู่ยุคของ “เสรีนิยมซึ่งมีการเปรียบเทียบให้เห็นชัดเจนว่ามนุษย์ในยุคโบราณจะมีการปกครองแบบอำนาจนิยม ในลักษณะของพ่อปกครองลูก หรือครูกับนักเรียน ซึ่งทำให้ผู้คนมีความเคยชินกับการรับคำสั่งและมีแนวคิดไปในทางลิดรอนเสรีภาพของมนุษย์ ในขณะที่มนุษย์ยุคใหม่จะอยู่ภายใต้การปกครองแบบเสรีนิยม จะชื่นชมในเสรีภาพ ซึ่งจากแนวคิดดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยได้นำมาใช้เป็นแนวทางเพื่อศึกษาถึงแนวคิดและความคิดเห็นของกลุ่มบุคคลในภาคประชาชนว่าระหว่างกลุ่มบุคคลที่มีสถานะเป็นผู้มีอำนาจในสังคม กับ

กลุ่มบุคคลที่มีสถานะเป็นผู้ตกอยู่ภายใต้อำนาจจะมีความคิดเห็นต่อเรื่องการใช้มาตรการเฝ้าระวังสื่อหนังสือพิมพ์แตกต่างกันหรือไม่ และแนวคิดดังกล่าวนี้ยังนำมาประยุกต์ใช้กับการศึกษาในส่วนของภาครัฐ และภาควิชาชีพด้วย โดยเปรียบเทียบให้รัฐเป็นเสมือน ผู้ที่มีอำนาจในการออกกฎหมายเพื่อดูแลสื่อ ในขณะที่สื่อจะเป็นเสมือนผู้เป็นเจ้าของปากกาและตกอยู่ภายใต้การดูแลของรัฐไปด้วยในขณะเดียวกัน

ปัญหาคำถามวิจัย

1. บุคคลในภาครัฐ ภาควิชาชีพ และภาคประชาชน มีแนวคิดเกี่ยวกับมาตรการเฝ้าระวังสื่อหนังสือพิมพ์อย่างไร
2. บุคคลในภาครัฐ ภาควิชาชีพ และภาคประชาชนมีความคิดเห็นอย่างไรต่อการเสนอข่าวของสื่อหนังสือพิมพ์ทั้งในด้านของการทำหน้าที่ในการเสนอข่าวสารในปัจจุบัน และ ความรับผิดชอบต่อจรรยาบรรณตลอดจนการคำนึงถึงผลกระทบต่อสังคมและวัฒนธรรม
3. บุคคลในภาครัฐ ภาควิชาชีพ และภาคประชาชน มีแนวคิดเชิงอำนาจแตกต่างกันหรือไม่
4. ลักษณะของกลุ่ม และลักษณะทางด้านประชากร อันได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน มีผลต่อแนวคิดเชิงอำนาจของบุคคลหรือไม่
5. ลักษณะของกลุ่ม และลักษณะทางด้านประชากร อันได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน มีผลต่อแนวคิดเกี่ยวกับมาตรการเฝ้าระวังสื่อหนังสือพิมพ์ของบุคคลหรือไม่
6. ลักษณะของกลุ่ม และลักษณะทางด้านประชากร อันได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน มีผลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับการเสนอข่าวของสื่อหนังสือพิมพ์หรือไม่

7. แนวคิดเชิงอำนาจของบุคคล มีผลต่อแนวคิดเกี่ยวกับมาตรการเฝ้าระวังสื่อ
หนังสือพิมพ์หรือไม่

8. แนวคิดเชิงอำนาจของบุคคล มีผลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับการเสนอข่าวของสื่อ
หนังสือพิมพ์หรือไม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อทราบถึงแนวคิดเกี่ยวกับมาตรการเฝ้าระวังสื่อหนังสือพิมพ์ของบุคคลในภาครัฐ
ภาควิชาชีพ และภาคประชาชน

2. เพื่อทราบถึงความคิดเห็นของบุคคลในภาครัฐ ภาควิชาชีพ และภาคประชาชนที่มีต่อ
การเสนอข่าวของสื่อหนังสือพิมพ์ทั้งในด้านของการทำหน้าที่เสนอข่าวสาร และความ
รับผิดชอบต่อจรรยาบรรณ ตลอดจนการคำนึงถึงผลกระทบต่อสังคมและวัฒนธรรม

3. เพื่อศึกษาว่ากลุ่มบุคคลแต่ละกลุ่ม อันได้แก่ ภาครัฐ ภาควิชาชีพ และภาคประชาชน
มีแนวคิดเชิงอำนาจแตกต่างกันหรือไม่

4. เพื่อศึกษาว่าลักษณะของกลุ่ม และลักษณะทางด้านประชากร อันได้แก่ เพศ อายุ
ระดับการศึกษา และพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน มีผลต่อแนวคิดเชิงอำนาจ
ของบุคคลหรือไม่

5. เพื่อศึกษาว่าลักษณะของกลุ่ม และลักษณะทางด้านประชากร อันได้แก่ เพศ อายุ
ระดับการศึกษา และพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน มีผลต่อแนวคิดเกี่ยวกับ
มาตรการเฝ้าระวังสื่อหนังสือพิมพ์ของบุคคลหรือไม่

6. เพื่อศึกษาว่าลักษณะของกลุ่ม และลักษณะทางด้านประชากร อันได้แก่ เพศ อายุ
ระดับการศึกษา และพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน มีผลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับ
การเสนอข่าวของสื่อหนังสือพิมพ์หรือไม่

7. เพื่อศึกษาว่าแนวคิดเชิงอำนาจของบุคคล มีผลต่อแนวคิดเกี่ยวกับมาตรการเฝ้าระวังสื่อหนังสือพิมพ์หรือไม่

8. เพื่อศึกษาว่าแนวคิดเชิงอำนาจของบุคคล มีผลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับการเสนอข่าวของสื่อหนังสือพิมพ์หรือไม่

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษารุ่นนี้ มีขอบเขตมุ่งศึกษาถึงแนวคิดเกี่ยวกับมาตรการเฝ้าระวังสื่อหนังสือพิมพ์ของบุคคล 3 กลุ่ม อันได้แก่ ภาครัฐ ภาควิชาชีพ และภาคประชาชน เท่านั้น ทั้งนี้ในการศึกษาจะอาศัยข้อมูลจากการสัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่างเป็นกรอบในการวิเคราะห์ โดยจะมุ่งศึกษาเฉพาะประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและเขตปริมณฑลเท่านั้น

สมมติฐานการวิจัย

1. แนวคิดเชิงอำนาจของบุคคลในภาครัฐ ภาควิชาชีพ และภาคประชาชน มีความแตกต่างกันตามลักษณะของกลุ่ม และลักษณะทางด้านประชากร อันได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน

2. แนวคิดเกี่ยวกับมาตรการเฝ้าระวังสื่อหนังสือพิมพ์ของบุคคล มีความแตกต่างกันตามลักษณะของกลุ่ม และลักษณะทางด้านประชากร อันได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน

ทั้งนี้มีสมมติฐานย่อย ดังนี้

2.1 ภาครัฐและภาควิชาชีพ มีแนวคิดเกี่ยวกับมาตรการเฝ้าระวังสื่อหนังสือพิมพ์ในลักษณะที่ขัดแย้งกัน โดย

- ภาครัฐ จะมีแนวคิดที่ค่อนข้างไปทางอำนาจนิยม โดยเห็นว่าหนังสือพิมพ์ควรถูกควบคุมจากรัฐบาล

- ภาควิชาชีพ จะมีแนวคิดที่ค่อนข้างไปทางเสรีนิยม โดยเห็นว่าหนังสือพิมพ์ควรจะมีสิทธิเสรีภาพอย่างเต็มที่ในการเสนอข่าวหรือแสดงความคิดเห็นใดๆ และไม่ควรถูกแทรกแซงจากรัฐบาล

2.2 ภาคประชาชน มีแนวคิดเกี่ยวกับมาตรการเฝ้าระวังสื่อหนังสือพิมพ์แตกต่างกัน ระหว่างกลุ่มผู้มีอำนาจ อันได้แก่ กลุ่มบิดา- มารดา กลุ่มครู-อาจารย์ และกลุ่มผู้ตกอยู่ใต้อำนาจ อันได้แก่ กลุ่มนักเรียน - นักศึกษา โดยกลุ่มผู้มีอำนาจจะมีแนวคิดเชิงอำนาจสูงกว่ากลุ่มผู้ตกอยู่ใต้อำนาจ

3. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเสนอข่าวของสื่อหนังสือพิมพ์ของบุคคล มีความแตกต่างกันไปตามลักษณะของกลุ่ม และลักษณะทางด้านประชากร อันได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน

4. แนวคิดเชิงอำนาจของบุคคล มีความสัมพันธ์กับแนวคิดเกี่ยวกับมาตรการเฝ้าระวังสื่อหนังสือพิมพ์

5. แนวคิดเชิงอำนาจของบุคคล มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นเกี่ยวกับการเสนอข่าวของสื่อหนังสือพิมพ์

นิยามศัพท์

การเฝ้าระวังสื่อหนังสือพิมพ์ หมายถึง การเฝ้ามองหรือเฝ้าระวังระไวการเสนอข่าวของสื่อหนังสือพิมพ์ ไม่ให้เกิดพิชภัยต่อสังคม และเพื่อให้ดำรงรักษาไว้ซึ่งมาตรฐานในการเสนอข่าวตามหลักจรรยาวิชาชีพ รวมไปถึงกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ ศิลธรรม จารีตประเพณีที่สังคมกำหนดไว้ ทั้งนี้ การเฝ้าระวังสื่อหนังสือพิมพ์ของภาครัฐ ภาควิชาชีพ และภาคประชาชน จะมีมิติของการเฝ้าระวังที่แตกต่างกันไป ตามลักษณะอำนาจของตัวบุคคลหรือกลุ่มบุคคลนั้นๆ กล่าวคือ

การเฝ้าระวังของภาครัฐ - การเฝ้าระวังของภาครัฐ จะมีลักษณะเสมือนเป็นการควบคุมสื่อหนังสือพิมพ์ ซึ่งรัฐสามารถที่จะใช้สิทธิอำนาจ (authority) จัดการกับสื่อหนังสือพิมพ์ได้อย่างเต็มที่ โดยใช้กฎหมายหรือระเบียบของทางราชการที่รัฐเป็นผู้กำหนดขึ้นมาเอง มารองรับการใช้อำนาจนั้น ทั้งนี้ในการเฝ้าระวังสื่อหนังสือพิมพ์ของภาครัฐ หรืออีกนัยหนึ่ง การควบคุมสื่อหนังสือพิมพ์ของรัฐนี้ รัฐจะมีการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่และตั้งหน่วยงานขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่ควบคุมดูแลสื่อหนังสือพิมพ์โดยเฉพาะ โดยหน่วยงานของรัฐที่เข้ามามีบทบาทในการควบคุมดูแลหนังสือพิมพ์ ได้แก่ กระทรวงมหาดไทย ซึ่งมีบุคคล 2 ฝ่ายที่เป็นผู้รับผิดชอบสำคัญในการกำกับดูแลและบังคับใช้กฎหมายและระเบียบข้อบังคับต่างๆดังกล่าว คือ เจ้าพนักงานการปกครอง และเจ้าหน้าที่ตำรวจ

การเฝ้าระวังของภาควิชาชีพ - การเฝ้าระวังของภาควิชาชีพ จะมีลักษณะที่แตกต่างจากการเฝ้าระวังของภาครัฐ คือ ไม่ได้เป็นลักษณะของการควบคุม เนื่องจากภาควิชาชีพไม่มีสิทธิอำนาจที่จะให้คุณให้โทษกับหนังสือพิมพ์ได้เช่นภาครัฐ แต่การเฝ้าระวังของภาควิชาชีพนั้น จะออกมาในลักษณะของการเฝ้าระวังพฤติกรรมของตนเอง เพื่อมิให้การกระทำของหนังสือพิมพ์ไปกระทบกระเทือนหรือก่อความเสียหายให้กับผู้อื่น โดยมีการกำหนดแนวทางหรือวิธีปฏิบัติต่างๆออกมาเพื่อให้นักหนังสือพิมพ์ใช้เป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติตน หรืออีกนัยหนึ่ง เป็นแนวทางเพื่อมุ่งให้เกิดการควบคุมโดยตัวบุคคลเอง ที่เรียกว่า การควบคุมภายใน (internal control) ซึ่งหมายถึง การปลูกฝังคุณธรรมในตัวบุคคล ให้บุคคลมีหิริโอตัมปะหริหรือนิยมธรรม ต้องการทำความดีและละเว้นการทำความชั่วหรือการทำความผิดศีลธรรมด้วยความรู้สึกรับผิดชอบชั่วดีของตนเอง

การเฝ้าระวังของภาคประชาชน - การเฝ้าระวังของภาคประชาชน จะเป็นในลักษณะที่สาธารณชนไม่ว่าจะเป็นบุคคลหรือกลุ่มบุคคลได้มีปฏิกริยาตอบกลับ (Feedback) ไปยังหนังสือพิมพ์ เพื่อเป็นการกระตุ้นเตือนให้หนังสือพิมพ์ตระหนักถึงหน้าที่และความรับผิดชอบของตนที่มีต่อสังคม ซึ่งลักษณะของการเฝ้าระวังสื่อหนังสือพิมพ์ของภาคประชาชนนี้ ถึงแม้ว่าประชาชนจะไม่มีอำนาจในการให้คุณให้โทษกับหนังสือพิมพ์เช่นภาครัฐ แต่ก็ถือเป็นกระบวนการเฝ้ามองสื่อหนังสือพิมพ์ที่สำคัญวิธีหนึ่งซึ่งจะช่วยกันดูแลสอดส่องให้หนังสือพิมพ์ปฏิบัติในสิ่งที่เป็นคุณประโยชน์ ไม่เป็นพิษเป็นภัยต่อสังคม

มาตรการเฝ้าระวังสื่อหนังสือพิมพ์ หมายถึง กฎเกณฑ์ วิธีการหรือกระบวนการต่างๆที่ ภาครัฐ ภาควิชาชีพ และภาคประชาชนสร้างหรือกำหนดขึ้นมาทั้งในรูปแบบที่เป็นทางการ (Formal) และรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ (Informal) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้ประกอบการวิชาชีพ หนังสือพิมพ์ยอมรับและปฏิบัติตามบรรทัดฐานของสังคม ตลอดจนทำการปฏิบัติหน้าที่อย่างมี ประสิทธิภาพ มีคุณภาพ และเกิดประโยชน์ต่อสังคมมากที่สุด ซึ่งมาตรการต่างๆที่สมาชิกใน สังคมใช้ในการเฝ้าระวังสื่อหนังสือพิมพ์ ได้แก่ กฎหมาย ระเบียบ ศีลธรรม และจารีตประเพณี ต่างๆ เป็นต้น

- รูปแบบที่เป็นทางการ หมายถึง กฎเกณฑ์ วิธีการเกี่ยวกับมาตรการในการเฝ้า ระวังสื่อหนังสือพิมพ์ ที่มีการกำหนดเป็นระเบียบแบบแผนที่แน่ชัดและใช้ยึดถือเป็นแนวปฏิบัติ อย่างเคร่งครัด โดยมีการระบุเป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งได้แก่ กฎหมายต่างๆ ที่ภาครัฐกำหนด ออกมาเพื่อใช้ในการเฝ้าระวังสื่อหนังสือพิมพ์

-รูปแบบที่ไม่เป็นทางการ หมายถึง กฎเกณฑ์ วิธีการเกี่ยวกับมาตรการเฝ้าระวัง สื่อหนังสือพิมพ์ ที่ไม่ได้มีการกำหนดเป็นระเบียบแบบแผนที่แน่ชัดเพื่อบังคับให้มีการปฏิบัติ ตาม และไม่มีการระบุเป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งได้แก่ มาตรการต่างๆของภาควิชาชีพและภาค ประชาชน รวมถึงมาตรการบางส่วนของภาครัฐ

มาตรการของภาครัฐ หมายถึง มาตรการต่างๆที่ภาครัฐกำหนดออกมาเพื่อใช้ ในการเฝ้าระวังมิให้สื่อสิ่งพิมพ์ก่อความเสียหายให้แก่องค์กรของรัฐและประเทศชาติ ตลอดจน บุคคลทั่วไปในสังคม ซึ่งมาตรการของภาครัฐที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ประกอบไปด้วยรูปแบบ ที่เป็นทางการและรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ อันได้แก่

- รูปแบบที่เป็นทางการ ประกอบไปด้วย กฎหมายต่างๆที่เกี่ยวข้องกับ หนังสือพิมพ์หรือป้องกันการกระทำผิดของหนังสือพิมพ์ รวมไปถึงกฎหมายที่คุ้มครองผล ประโยชน์ของผู้ที่มีส่วนร่วมในทางการสื่อสารทุกระดับ เช่น กฎหมายรัฐธรรมนูญ ประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมวลกฎหมายอาญา พระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ.2484 เป็นต้น นอกจากนี้ยังรวมไปถึง มาตรการในการเก็บภาษี (Tax) การออกใบอนุญาต (Licensing System) การเซ็นเซอร์ (Censorship)

- รูปแบบที่ไม่เป็นทางการ ได้แก่

** ยุทธวิธีในการสร้างข่าวสาร หมายถึง แหล่งข่าวหรือต้นตอของข่าวสาร ใช้วิธีการควบคุมเนื้อหาของข่าวสาร โดยการกำหนดเงื่อนไขทางด้านเวลา และการให้รายละเอียดทางด้านเนื้อหาต่อสื่อมวลชน เช่น จะให้ข่าวแก่สื่อมวลชนประเภทใด ถ้าเป็นหนังสือพิมพ์จะเป็นหนังสือพิมพ์ฉบับใด ในช่วงเวลาใด

** ยุทธวิธีในการปกปิดข่าว หมายถึง แหล่งข่าวหรือต้นตอของข่าวสาร ปกปิดหรือเบี่ยงเบนข่าวสาร หากเห็นว่าข่าวสารดังกล่าวจะก่อให้เกิดความตื่นตระหนกหรือก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประชาชน

** ยุทธวิธีในการสร้างสถานการณ์ หมายถึง แหล่งข่าวหรือต้นตอของข่าวสารใช้ยุทธวิธีนี้ทำการควบคุมการไหลของข่าวสาร โดยใช้วิธีการสร้างละครหรือสร้างสถานการณ์ขึ้นมา ทั้งนี้เพื่อเบี่ยงเบนความสนใจของสื่อมวลชน

มาตรการของภาควิชาชีพ ในที่นี้จะหมายถึง มาตรการที่ทางฝ่ายนักหนังสือพิมพ์สร้างหรือกำหนดขึ้นมาเองเพื่อใช้ในการเฝ้าระวังพฤติกรรมหรือการกระทำของตนเองมิให้ก่อความเสียหายแก่ผู้อื่นและสังคมโดยรวม ซึ่งประกอบไปด้วย จรรยาบรรณของสื่อมวลชน (Code of Ethic) การตั้งสภาวิชาชีพทางด้านวารสารศาสตร์ (Press Council) หรือสมาคมวิชาชีพต่างๆ ทางด้านหนังสือพิมพ์ การวิพากษ์วิจารณ์กันเองในหมู่นักหนังสือพิมพ์ และการดูแลเรื่องสวัสดิการของนักหนังสือพิมพ์ด้วยกัน (Welfare)

มาตรการของภาคประชาชน หมายถึง การที่ประชาชนที่เป็นผู้รับสารจากสื่อหนังสือพิมพ์ มีปฏิริยาตอบสนอง (Feedback) การทำงานของหนังสือพิมพ์ ในรูปแบบต่างๆ ดังนี้ การรวมตัวกันเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของประชาชน (Community Censor) โดยอาจจะออกมาในรูปของการรวมตัวกันเพื่อคัดค้านหนังสือพิมพ์ หรือ ประท้วงการกระทำของหนังสือพิมพ์ การมีปฏิริยาตอบกลับจากปัจเจกบุคคลไปยังหนังสือพิมพ์ด้วยการแสดงความคิดเห็นในรูปของจดหมาย หรือ โทรศัพท์ หรือการงดบริโภคสื่อหนังสือพิมพ์นั้นๆ

ภาครัฐ หมายถึง หน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ที่สังกัดหน่วยงานของรัฐบาล ซึ่งในที่นี้ได้แบ่งกลุ่มประชากรในภาครัฐออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

- กลุ่มนักการเมือง ซึ่งได้แก่ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กรรมการบริหารพรรคการเมือง หรือสมาชิกทั่วไปที่สังกัดพรรคการเมือง

- กลุ่มข้าราชการทั่วไปในหน่วยงานของรัฐหรือสังกัดหน่วยงานของรัฐ โดยพิจารณาจากบุคคลที่มีบทบาทเด่นชัดในการบริหารในภาครัฐหรือมีบทบาทในการใช้อำนาจในการปกครอง ซึ่งในที่นี้ ได้แก่ ข้าราชการที่สังกัดกระทรวงมหาดไทย กระทรวงกลาโหม และกระทรวงศึกษาธิการ

ภาควิชาชีพ ในที่นี้ หมายถึง สมาคมหรือองค์กรต่างๆของหนังสือพิมพ์ รวมไปถึงตัวผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์และตัวสถาบันหนังสือพิมพ์เอง ซึ่งเป็นผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับคุณภาพและการปฏิบัติหน้าที่ของตนเอง สำหรับในงานวิจัยนี้ กำหนดประชากรในภาควิชาชีพไว้ คือ บรรณาธิการและนักข่าวหนังสือพิมพ์ของหนังสือพิมพ์รายวันฉบับต่างๆของไทย

ภาคประชาชน หมายถึง บุคคลหรือกลุ่มบุคคล ที่เป็นประชาชนทั่วไป หรืออยู่นอกวงการสื่อมวลชน ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ จะแบ่งกลุ่มประชาชนออกเป็น 2 กลุ่มด้วยกัน โดยพิจารณาแบ่งกลุ่มประชาชนจากลักษณะโครงสร้างทางสังคมของประเทศไทยที่มีลักษณะของการเป็นสังคมแห่งการสั่งสอน (Instructional Society) (สุกัญญา สดบรรทัด, 2538) ที่ประกอบไปด้วย กลุ่มผู้อาวุโสหรือผู้ที่มีอำนาจ และกลุ่มผู้ค้อยาวุโสหรือผู้ที่อยู่ใต้อำนาจ คือ

- กลุ่มผู้มีอำนาจ ได้แก่ กลุ่มบิดา-มารดาและ ครู-อาจารย์
- กลุ่มผู้ค้อยาวุโสหรือผู้ที่มีอำนาจ ได้แก่ กลุ่มนักเรียน-นักศึกษา

สังคมแห่งการสั่งสอน หมายถึง สังคมที่ส่งเสริมให้บุคคลตระหนักถึงความสำคัญของผู้มีอำนาจหรือผู้อาวุโส ซึ่งผู้ที่อยู่ใต้อำนาจหรือผู้อาวุโสน้อยกว่าจะต้องให้ความเคารพยำเกรงและเชื่อฟังคำสั่งสอนของผู้มีอำนาจหรือผู้อาวุโส เช่น ลูกจ้างต้องรับคำสั่งจากนายจ้าง ลูกต้องรับคำสั่งหรือเชื่อฟังคำสั่งสอนของบิดามารดา นักเรียนต้องรับคำสั่งและเชื่อฟังคำสั่งสอนของครู ซึ่งลักษณะของสังคมเช่นนี้ บุคคลจะไม่ได้รับการส่งเสริมให้ตระหนักในคุณค่าของตนเองเพราะถูกสอนให้มองเห็นว่าตนเองเป็นเพียงจุดเล็กๆที่ไร้ความหมายในสังคมแห่งอำนาจที่จะ

ต้องเชื่อฟังผู้มีอำนาจหรือผู้อาวุโส ซึ่งในงานวิจัยนี้ จะวัดว่า ในสภาวะที่สังคมไทยยังยึดติดกับการเป็นสังคมที่ผู้น้อยต้องเคารพผู้ใหญ่หรือผู้มีอำนาจ บุคคลที่อยู่ในสถานภาพที่แตกต่างกันระหว่างการเป็นผู้มีอำนาจกับการเป็นผู้ตกอยู่ใต้อำนาจ จะมีแนวคิดเกี่ยวกับการใช้มาตรการในการเฟ้อระวังหนังสือพิมพ์แตกต่างกันหรือไม่

ผู้มีอำนาจ หมายถึง ผู้ที่มีอิทธิพลหรือมีความสามารถที่ทำให้บุคคลอื่นเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ทักษะ คำนิยม ความคิดเห็น ความต้องการ หรือจุดมุ่งหมายไปในทิศทางที่ตนต้องการ โดยไม่คำนึงว่าผู้อื่นจะสมัครใจหรือไม่ ซึ่งในงานวิจัยนี้ ผู้มีอำนาจ จะหมายถึง บิดา-มารดา และครู-อาจารย์ ที่มีลักษณะเป็นเสมือนตัวแทนของผู้มีอำนาจในสังคม ทั้งนี้ในงานวิจัยได้ระบุคำจำกัดความของ บิดา-มารดา ไว้ว่าหมายถึง บุคคลที่มีสถานภาพในครอบครัวเป็นพ่อ และแม่ ซึ่งมีบุตรที่อยู่ในความคุ้มครองดูแลตั้งแต่ 1 คนขึ้นไป และบุตรต้องมีอายุตั้งแต่ 12 ปีขึ้นไปและ ครู-อาจารย์ จะหมายถึง ผู้ที่สอนหนังสือในสถาบันการศึกษาตั้งแต่ระดับมัธยมต้นขึ้นไป จนถึงระดับมหาวิทยาลัย

ผู้ตกอยู่ใต้อำนาจ หมายถึง ผู้ที่ขอมเชื่อฟังและ/หรือปฏิบัติตามผู้อื่น เพราะถ้าไม่ปฏิบัติตามหรือเชื่อฟังจะนำไปสู่การถูกลงโทษ หรือไม่ได้รับสิ่งที่ต้องการ ซึ่งในงานวิจัยนี้ ผู้ตกอยู่ใต้อำนาจ จะหมายถึง นักเรียน - นักศึกษา ที่มีสถานะเป็นผู้ที่ตกอยู่ใต้อำนาจของบิดามารดา และครู-อาจารย์ ทั้งนี้ได้ระบุคำจำกัดความของ นักเรียน ในการศึกษาครั้งนี้ว่าหมายถึง ผู้ที่อยู่ในสถานภาพของการเป็นบุตรและเป็นลูกศิษย์ และเป็นผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และนักศึกษา จะหมายถึง ผู้ที่อยู่ในสถานภาพของการเป็นบุตรและเป็นลูกศิษย์ และเป็นผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมหาวิทยาลัยชั้นปีที่ 1

แนวคิด หมายถึง ความคิด ข้อคิดเห็นหรือมโนคติของบุคคลเกี่ยวกับการใช้หรือการสร้างมาตรการในการเฟ้อระวังหนังสือพิมพ์ ซึ่งในที่นี้จะวัดว่า ภาครัฐ ภาควิชาชีพ และภาคประชาชน มีแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวไปในทิศทางใด

แนวคิดเชิงอำนาจ หมายถึง แนวคิดในมิติของอำนาจ

มิติของอำนาจ หมายถึง ลักษณะอำนาจนิยมของบุคคลในกลุ่มต่างๆ ที่จะมีความแตกต่างกันไปในแต่ละกลุ่ม ซึ่งในที่นี้จะวัดมิติของอำนาจโดยการใช้แนวคิดเรื่อง “ลักษณะอำนาจนิยม” โดยมีมาตราในการวัดลักษณะดังกล่าวของบุคคล ว่าต้องประกอบไปด้วยคุณสมบัติ ดังต่อไปนี้ (Hossian B. Danesh, 1981 อ้างถึงใน ศิริวรรณ ทิมวงศ์, 2533: 52-53)

1. เน้นในเรื่องอำนาจ (Power - Oriented)

- เมื่ออยู่ในสังคมเกิดความรู้สึกไม่มั่นคง ไม่ปลอดภัย ไม่น่าอยู่ เต็มไปด้วยการหลอกลวง
- ชอบเผด็จการ
- ชอบการใช้อำนาจ
- ทำโทษเมื่อเด็กหรือผู้ที่อยู่ในความปกครองกระทำผิด
- เน้นการให้รางวัลที่เป็นสิ่งของและการลงโทษด้วยการเขียนตี
- การคิดต่อสัมพันธ์กับเด็กหรือผู้อาวุโสน้อยกว่าออกมาในรูปของคำสั่งเป็นสำคัญ

2. มีแนวโน้มที่จะมีความคิดแบบสุดขั้วด้านใดด้านหนึ่ง (Dichotomous Conception)

- พวกอนุรักษนิยม ไม่เปลี่ยนความคิด ยึดความคิดเห็นของตนเป็นใหญ่
- มีความเชื่อแบบหัวชนฝา

3. มีอารมณ์ความรู้สึกที่เคร่งครัดตายตัว (Rigidity)

- เป็นผู้ที่นิยมชาติ
- เคร่งครัดไม่ผ่อนสั้นผ่อนยาว หัวหน้าครอบครัวยังผู้บังคับบัญชาที่มีอำนาจเด็ดขาดในการตั้งเป้าหมาย และวางกฎเกณฑ์ให้คนในความควบคุมดูแลต้องปฏิบัติตาม
- จุดศูนย์กลางของการอบรมบ่มนิสัยอยู่ที่บิดามารดาหรือผู้ที่มีอาวุโสกว่าเป็นหลัก

4. ขอมงานอย่างง่ายคยต่ออำนาจ (Authoritarian Submission)

- ขอมตามสั่งคม ไม้มีความคิดเห็นขัดแย้ง
- เน้นให้เด็กหรือผู้ที่อาวุโสน้อยกว่าต้องเชื่อฟัง การตัดสินใจต่างๆเป็นเรื่องของผู้ใหญ่ ผู้บังคับบัญชาหรือพ่อแม่ ส่วนเด็กหรือผู้อาวุโสกว่าไม้มีส่วนร่วม

ลักษณะแบบประชาธิปไตย หมายถึง ลักษณะ ทำที่ การกระทำ ที่ประกอบด้วยคุณลักษณะ 3 ประการ คือ

1. คารวะธรรม ได้แก่การเคารพซึ่งกันและกันทางกาย การเคารพซึ่งกันและกันทางวาจา การเคารพสิทธิของผู้อื่น การเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น การเคารพกฎเกณฑ์ของกลุ่มและสั่งคม การขอมทน (Tolerance) รับฟังความคิดเห็นที่ต่างจากตน

2. สามัคคีธรรม ได้แก่ การร่วมกันในการทำงาน ซึ่งหมายถึง การร่วมกันในทางกำลังกาย การร่วมกันทางจิต การร่วมกันทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม

3. ปัญญาธรรม ได้แก่ การรู้จักใช้สติปัญญา ความคิด มีเหตุผล *

---

* Aristotle ได้กล่าวถึง “ปัญญาธรรม” (Wisdom or Contemplation) ไว้ว่า คือ คุณสมบัติสูงสุดของมนุษย์ และยังเป็นที่มาของความ “ปิติสุข” (happiness) ของมนุษย์ และสั่งคมที่เขาอาศัยอยู่อีกด้วย

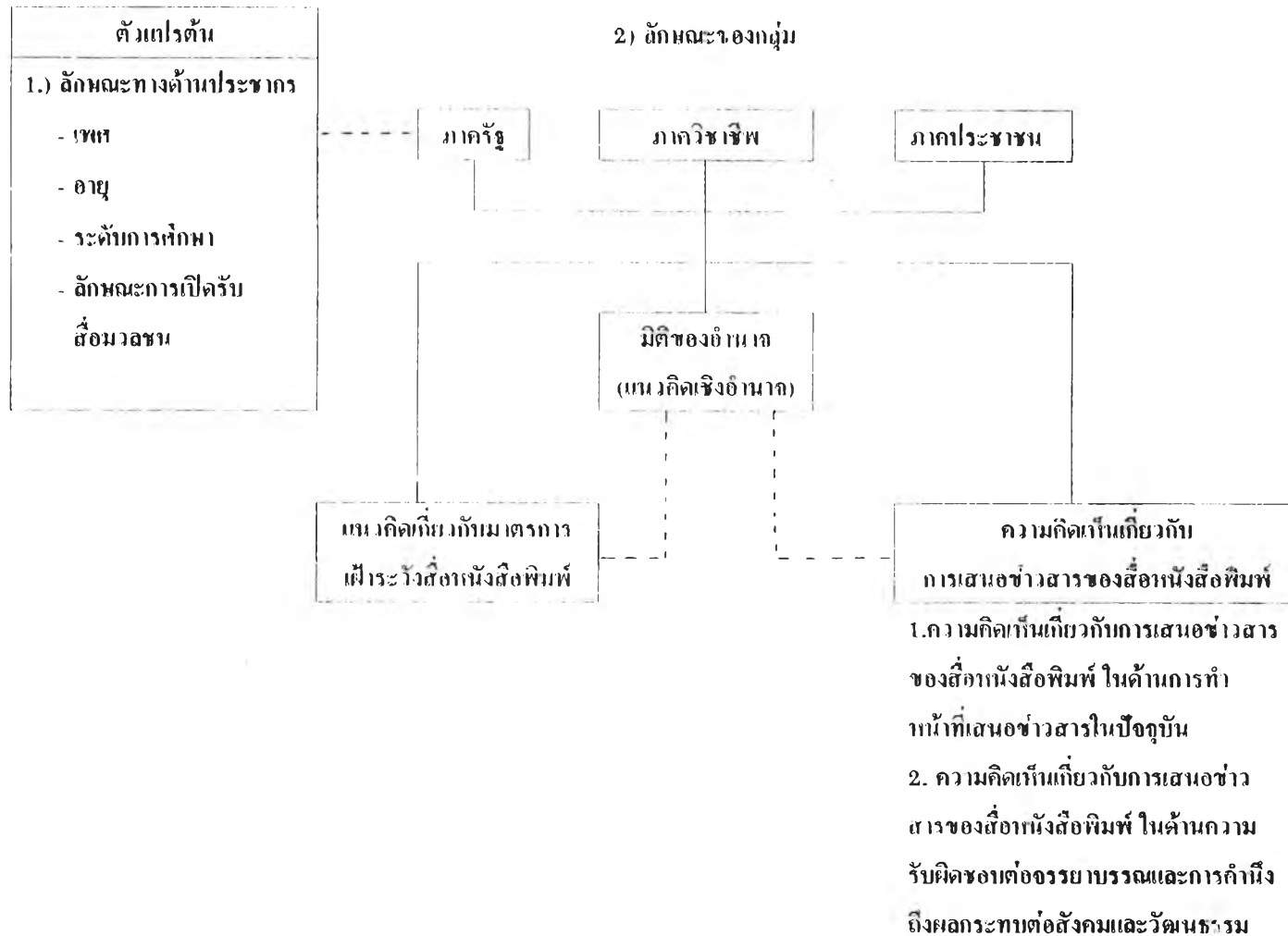

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผลจากการวิจัยจะเป็นช่องทางหนึ่งในการกระตุ้นเตือนให้นักหนังสือพิมพ์ตระหนักถึงจรรยาบรรณและความรับผิดชอบของคนต่อสังคม
2. ทำให้เข้าใจแนวคิดของสังคมไทย ในมิติของการใช้อำนาจกับสื่อมวลชน อันจะทำให้สื่อมวลชนมองเห็นจุดยืนของตนเองในท่ามกลางกระแสสังคมที่หลากหลายในเรื่องความคิดและความเชื่อในปัจจุบัน และจะเป็นคู่มือในการแสวงหาทางออกที่ดีสำหรับสื่อมวลชนในการพัฒนาตนเองให้สอดคล้องกับสภาพที่เป็นอยู่จริงในสังคม

กรอบแนวคิดในงานวิจัย

แนวคิดของกลุ่มบุคคลในภาครัฐ ภาควิชาชีพ และภาคประชาชน เกี่ยวกับมาตรการเฝ้าระวังสื่อหนังสือพิมพ์

กรอบแนวคิดในงานวิจัย (ต่อ)

ส่วนที่ 1

1. บุคคลในภาครัฐ ภาควิชาชีพ และภาคประชาชน มีแนวคิดเกี่ยวกับมาตรการเฝ้าระวังสื่อหนังสือพิมพ์อย่างไร
2. บุคคลในภาครัฐ ภาควิชาชีพ และภาคประชาชน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเสนอข่าวของสื่อหนังสือพิมพ์อย่างไร
3. บุคคลในภาครัฐ ภาควิชาชีพ และภาคประชาชน มีแนวคิดเชิงอำนาจอยู่ในระดับใด

ดูในภาพรวม

ส่วนที่ 2 สมมติฐาน

1. ลักษณะของกลุ่ม และลักษณะทางด้านประชากร มีผลต่อแนวคิดเชิงอำนาจของบุคคลหรือไม่
2. ลักษณะของกลุ่ม และลักษณะทางด้านประชากร มีผลต่อแนวคิดเกี่ยวกับมาตรการเฝ้าระวังสื่อหนังสือพิมพ์หรือไม่
3. ลักษณะของกลุ่ม และลักษณะทางด้านประชากร มีผลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับการเสนอข่าวของสื่อหนังสือพิมพ์หรือไม่
4. แนวคิดเชิงอำนาจของบุคคล มีความสัมพันธ์กับแนวคิดเกี่ยวกับมาตรการเฝ้าระวังสื่อหนังสือพิมพ์หรือไม่
5. แนวคิดเชิงอำนาจของบุคคล มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นเกี่ยวกับการเสนอข่าวของสื่อหนังสือพิมพ์หรือไม่